

2015:23

Billesholms kyrka

- renovering av golv

Antikvarisk medverkan 2014

Kerstin Börjesson

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2015:23

Billesholms kyrka

- renovering av golv

Antikvarisk medverkan 2014-2015
Norra Vrams socken, 1316
Bjuvs kommun
Skåne län

Kerstin Börjesson

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Tomegapsgatan 22
223 50 Lund

www.regionmuseet.se

© 2015 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
E-Rapport 2015:23

Omslagsfoto: Kyrkan under renovering december 2014
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

Billesholms kyrka – renovering av golv

Innehåll

sammanfattning av utförda åtgärder	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	5
Utförda åtgärder	6
Antikvariska synpunkter	6
Handlingar med relevans för ärendet	7

Sammanfattning av utförda åtgärder

Under vintern 2014-2015 renoverades golvet i Billesholms kyrka. Församlingen ville lägga nytt golv i kyrkan istället för det befintliga som delvis var skadat. Man ville också ta bort gradängar i kyrkans västra del. En ansökan om att lägga klickgolv ovanpå det gamla golvet gjordes. Efter samråd med länsstyrelsen på plats i kyrkan togs två förslag till nytt golv fram; slipning av det befintliga golvet eller nytt klickgolv ovanpå det gamla. Regionmuseet utförde en antikvarisk konsekvensbeskrivning varvid tillstånd i ärendet lämnades från länsstyrelsen i Skåne. Församlingen valde att slipa det befintliga golvet och golv renoveringen utfördes under vintern 2014-2015. Antikvarisk slutbesiktning gjordes i augusti 2015.

Administrativa uppgifter

Objekt	Billesholms kyrka
Socken	Norra Vrams socken
Kommun	Bjuvs kommun
Regionmuseets dnr	L12.30-303-14,1316
Arbetshandlingar	G Elm förvaltnings AB, arbetsbeskrivning 2014-06-17
Länsstyrelsens beslut	433-17190-2014
Byggherre	Bjuvs församling
Entreprenör	G Elm förvaltnings AB
Underentreprenör	PK golv och golvslipning
Antikvarisk kontrollant	Kerstin Börjesson
Antikvarisk slutbesiktning	2015-08-25
Bidrag	Enligt besked från församlingen har man fått löfte om akut KAE-bidrag

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Billesholms kyrka uppfördes som brukskyrka mellan åren 1918 och 1919 efter ritningar av gruvbolagets arkitekt Martin Cronsiö. Kyrkobyggnaden är en tidig form av småkyrka som är sammanbyggd med olika lokaler till församlingsverksamheten. Själva kyrkan består av ett långhus med smalare och lägre kor och sakristia i öster. Hela byggnadskomplexet är uppfört av mörkrött Helsingborgstegel. Långhus och kor täcks av sadeltak i rött enkupigt tegel.

Kyrkorummet består av långhuset som är öppet genom en bred triumfbåge mot koret och två rundbågiga öppningar till ett sidoskepp i söder med en läktarvåning. Sidoskeppet har sin uppgång från hallen/vapenhuset. I väster finns en orgelläktare vars underbyggnad öppnas mot kyrkorummet av ett brett valv.

Vid sidorna finns trappuppgångar till orgelläktaren. Väggarna i långhuset blottar nedtill tegelmuren medan dess övre delar är putsade och vitmålade. I övergången till putsytan finns en mönstermurning samt på den putsade ytan en målad bård i form av en akantusslinga. Samma bård löper även längs dörr- och fönsteröppningar. Målningar finns också i koret och sakristian där de putsade väggarna är helt täckta. Innertaket utgörs av ett brädtak dekorerat med fantasifulla stiliserade rankor, bårder, korsformer och andra geometriska former i milda färger av framför allt vitt, svart, orange och gult mot det bruna brädtaket.

I bänkkvarteren låg ett något upphöjt brädgolv ovanpå ett undergolv av gjuten betong. Golvet var anlagt på samma sätt under södra läktaren medan golvet under västra läktaren stod på gradänger av trä ovanpå ett bjälklag med trossbotten. Gångarna kring bänkkvarteren och i koret var lagt med kalkstensplattor som täcktes av rester från en sekundär heltäckningsmatta och lim. Heltäckningsmattan lades på 1970-talet. Vid en brandsyn 2013 bedömdes mattan vara en brandfara och av denna anledning tilläts inte mer än 30 personer vistas i kyrkan så länge mattan låg kvar. Mattan togs bort under hösten 2013 för att öka brandsäkerheten.

Utförda åtgärder

Gradängerna under läktaren i väster revs och bänkarna i kyrkan togs ut. Brädgolvet under bänkarna revs i sin helhet. Samtliga betonggolv i bänkkvarteren och stengolvet i gångarna låg då på samma nivå. I kyrkans västra del där golvet bestod av trossbotten kompletterades med ett nytt betonggolv. Slipning av stengolvet och betongen utfördes med en HTC Greyline golvslipmaskin. Ett par slipningar gjordes och därefter tittade man på resultatet. Eftersom sliptrissan syntes utfördes ytterligare tre slipningar. En del djupare spjälkningar och ”kratrar” fanns i kalkstenen. Dessa sågs dock som ett naturligt slitage på stenen och slipades därmed inte ned. Ojämheter mellan golvplattorna försvårade också slipningen, vilket gjorde att en del stenplattor slipades mer än andra. Stengolvet och betonggolvet oljades därefter in med Flügger betongolja. Som alternativ diskuterades också behandling med linoljesåpa. Listerna av sten som löper längs kyrkans väggar oljades enbart in då dessa inte varit täckta av lim och matta tidigare.

Antikvariska synpunkter

Billesholms kyrka är mycket välbevarad och dess interiör är ett unikt tidsdokument. Kyrkorummet har höga kulturhistoriska värden där alla delar av inredningen utgör viktiga komponenter till helheten. Genom att renovera kalkstengolvet har en viktig del av kyrkorummets ursprungliga utseende återställts. Borttagandet av trägolvet har ökat tillgängligheten för kyrkobesökarna.

Under läktaren har församlingen fått en större yta att använda exempelvis för barn- och körverksamhet eller andra sammanhang.

Slipningen av stengolvet innebar vissa problem eftersom plattorna låg något ojämnt. Detta innebar att det blev svårt att slipa jämnt på sina ställen. Framför allt märks det i skarvarna mellan plattorna där sliptrissan syns något som svaga ringar i stenen. Viss färgskillnad finns också mellan betongen och kalkstenen. Troligtvis hade kyrkans arkitekt aldrig accepterat det stilbrott som betongen utgör mot kalkstengolvet. Kyrkan är genomgående uppförd med hög kvalitet vad gäller material och hantverk. Ur denna synvinkel hade en komplettering med ny kalksten varit bättre. Samtidigt fyller betonggolvet en pedagogisk funktion då det markerar var bänkarna tidigare stått.

Inga avvikelser har noterats från länsstyrelsens beslut.

Handlingar med relevans för ärendet

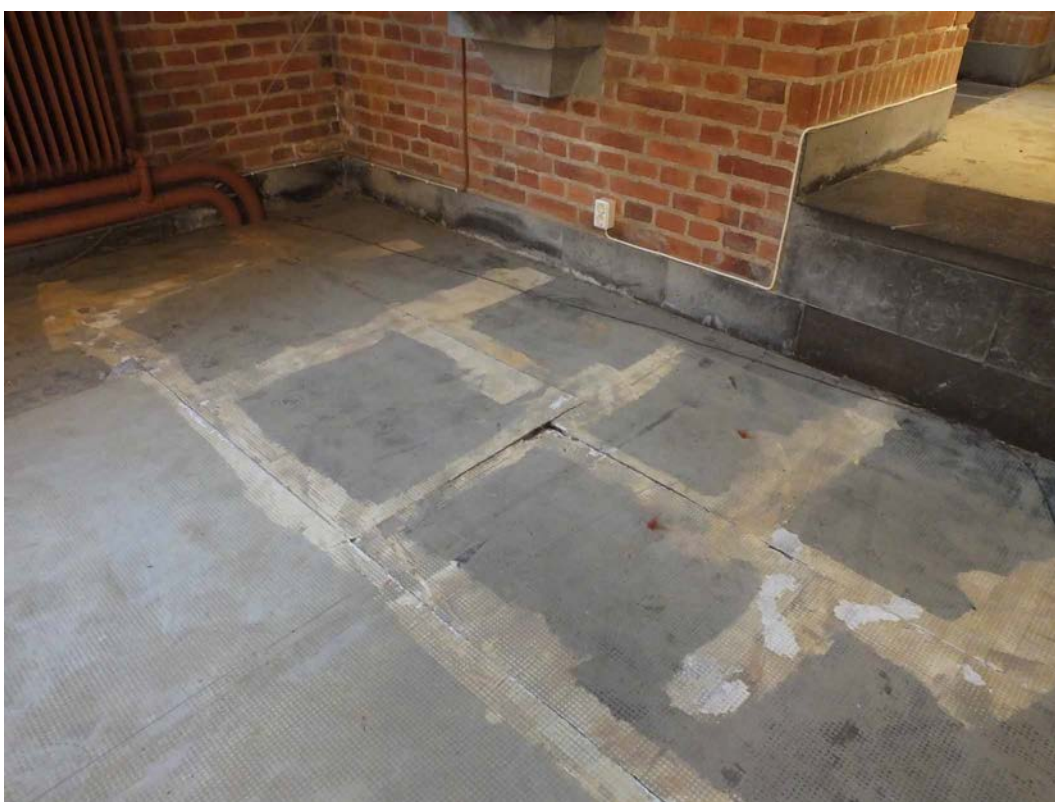
2014-06-27	Ansökan om tillstånd till renovering
2014-07-15	Beslut Länsstyrelsen i Skåne

Lund 2015-09-02

Kerstin Börjesson

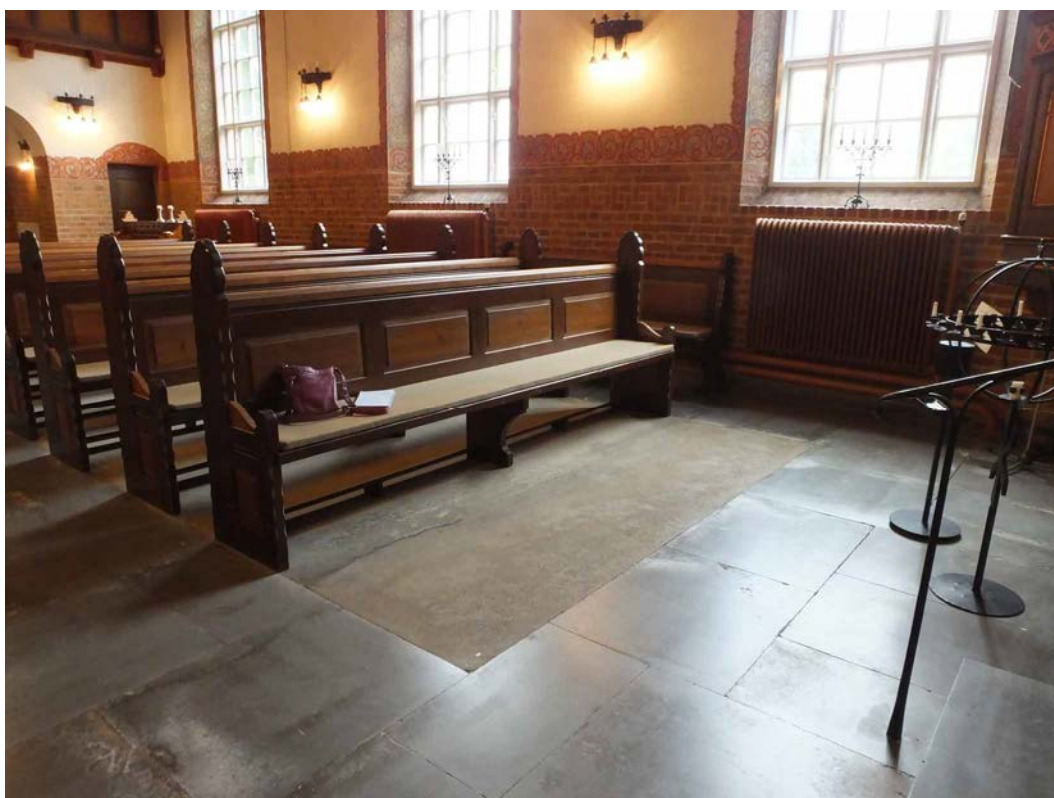
Kyrkan innan renoveringen. Heltäckningsmattan var borttagen och limrester från denna låg som en gulvit matta över stora delar av golvet.

Närbild av kyrkorummet nordöstra hörn. Den nedre delen till vänster utgörs av betonggolvet som fanns under bänkgolvet. Intill detta ligger kalkstenen.

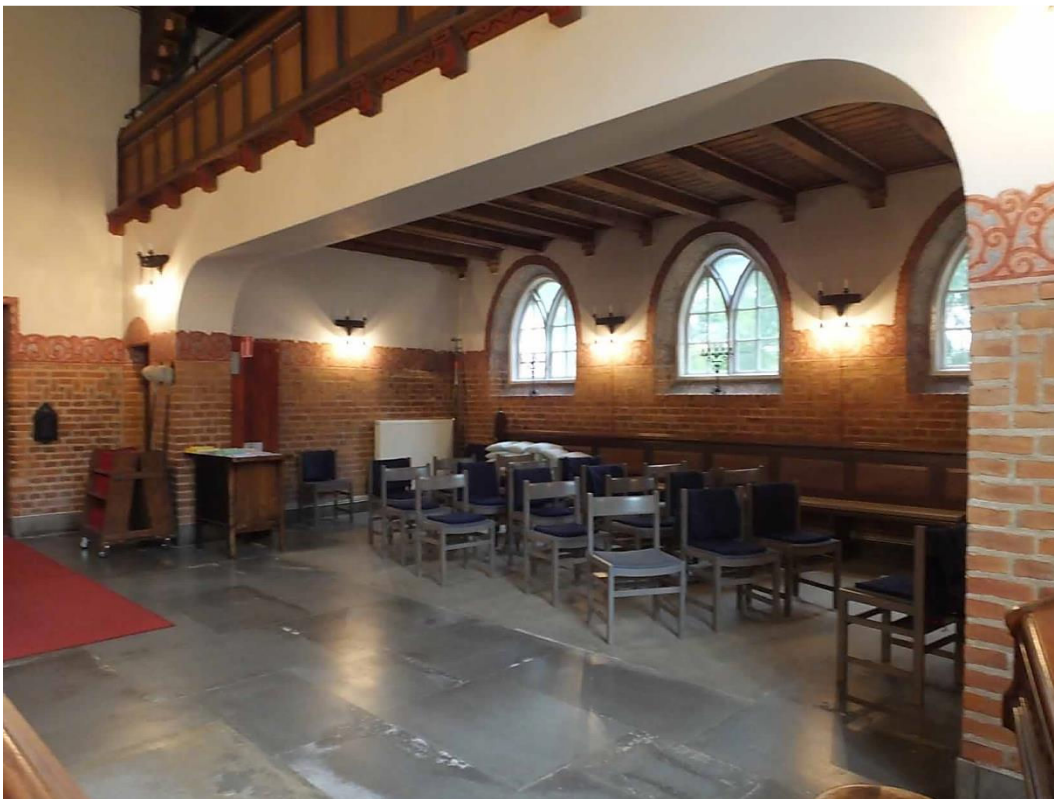
Golvet under pågående slipning.

Kalkstensgolv och betonggolv vid slutbesiktning 2015. Sten- och betonggolvet har behandlats med stenolja.

Vänstra bilden visar bänkutrymme under södra läktaren vid slutbesiktningen. Högra bilden visar koret.

I västra delen göts ett nytt betonggolv vilket slipades och behandlades som det övriga golvet.

Regionmuseets E-rapportserie 2012

Kulturmiljö

1. Barkåkra kyrka – utvändig renovering, Barkåkra sn, AM, Petter Jansson, Linn Ljunggren, 2014
2. Avenboksgången och trädgården vid Araslövs herrgård - ett bortglömt grönt kulturarv, Färlöv sn, VP, Patrik Olsson, 2014
3. Konsul Perssons villa – renovering av balkong, Helsingborgs sn, AM, Maria Sträng, 2014
4. Stångby kyrkby kyrkogård, Stångby sn, VP, Kerstin Börjesson, Åsa Jakobsson, Carin Strümpel-Alfrén, 2015
5. Villie kyrka – in- och utvändig renovering, Villie sn, AM, Petter Jansson, Linn Ljunggren, 2014
6. Östra Sönnarslövs kyrka, takrenovering, Östra Sönnarslövs sn, AM, Jansson, Linn Ljunggren, 2014
7. Brågarps kyrka, in- och utvändig renovering, Brågarps sn, AM, Jansson, Linn Ljunggren, 2014
8. Polemanska huset – vård av mötesplats, Färingtofta sn, VP, Helene Stalin Åkesson, 2014-2015
9. Norra Nöbbelövs kyrkogård i Lund, Norra Nöbbelövs sn, VP, Åsa Jakobsson och Anna Rabow, 2015
10. Gråmanstorp kyrka, Gråmanstorp sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014–2015
11. Glimmebodagården – vårdåtgärder 2015, AM, Brösarp sn, Jimmy Juhlin Alftberg, 2015
12. Sankt Nicolai kyrka Trelleborg – invändig renovering, AM, Trelleborgs sn, Kerstin Börjesson, 2014
13. Östra Broby kyrkogård och begravningsplats, vård- och underhållsplan, Östra Broby sn, Åsa Eriksson Green, Åsa Jakobsson och Emelie Petersson, 2014
14. Villa Fehr, Nättraby sn, AU, Jimmy Juhlin Alftberg och Emelie Petersson, 2015
15. Taket på Fru Görvels hus, Lunds domkyrkoförsamling, AK, Anna Rabow, 2008
16. Tolånga kyrka – invändig renovering och nytt värmesystem 2013-2014, AM, Kerstin Börjesson, 2011
17. Elinebergskyrkan, Helsingborg – takrenovering, AM, Maria Sträng, 2015
18. Hörups kyrkogård, Hörups sn, VP, Åsa Jakobsson, Cissela Olsson och Helena Rosenberg, 2014
19. Krematoriet, Helsingborg – takomläggning, AM, Maria Sträng, 2015
20. Örumshuset – Vård- och underhållsplan, Hörup sn, VP, Jimmy Juhlin Alftberg och Anna Rabow, 2015
21. S:t Petri kyrka – Värme- och ventilationssystem, Klippan sn, AM, Åsa Eriksson Green, med bidrag av Jimmy Juhlin Alftberg, 2013–2015
22. S:t Petri kyrka – Omläggning av damm, Klippan sn, AM, Maria Johansson med bidrag från Åsa Eriksson Green, 2013-2015
23. Billesholms kyrka – renovering av golv, Norra Vrams sn, AM, Kerstin Börjesson, 2014

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AK- antikvarisk kontroll
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

